

The lived experience of betrayed women after forgiving their husbands

Abstract

This present thesis has studied the causes and relationships of couples in post-pardon situations by examining the lived experience of women's betrayal. The objective is to identify the experience of forgiveness by betraying women. The current investigation is qualitative with a phenomenological approach. A comprehensive interview was performed with the ten women who visited three counseling centers in the 4th District of Tehran during the past year through targeted, accessible sampling. The women who had forgiven their husband's infidelity fulfilled the criteria for participation in this research. Data obtained from the interviewees were analyzed using the 7-step of Collazzi phenomenology method. After exploring the basic structure of the experience of the women interviewed, the significant statements became formulated and the results linked to the selection of twenty semantic units according to their six common points statements such as good quality relationship, women capabilities, stresses, and negative consequences of separation, religious beliefs, pleasant and unpleasant experiences after forgiveness and challenges for improving relationships. Finally, sub-topics were classified under two main themes, the reasons for the forgiveness of spouses and pleasurable experiences after pardon enhancing the quality of the couple's relationships. As a result, we might conclude that awareness of the lived experiences of betraying women and reasons for the forgiveness can assist therapists and counselors in providing more effective services so that their clients to cope with this issue more efficiently.

Keywords: Betrayal, Forgiveness, Phenomenology, Spouses

تجربه زیسته زنان خیانت دیده بعد از بخشش همسر خود

مهناز کارگر^۱ | عباس جواهری محمد^۲ | یاسر مدنی^۳

۶۸

سال نوزدهم
پاییز ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۰۷/۰۷

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۱۱/۰۱

صص: ۴۴-۱۱

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی تجربه زیسته (زنده) زنان خیانت دیده پرداخته است که منتج به شناسایی علل و روابط زوجین در شرایط پس از بخشودگی شده است. این پژوهش باهدف شناسایی تجربه زیسته بخشودگی در زنان خیانت دیده انجام شد. پژوهش حاضر، کیفی با رویکرد پدیدارشناسی توصیفی بوده است. از میان زنان مراجعه کننده به دو مرکز مشاوره دولتی و یک مرکز خصوصی در منطقه چهار تهران در سال ۱۴۰۱ از طریق نمونه گیری هدفمند و در دسترس با ده نفر مصاحبه عمیق انجام گرفت. زنان مراجعه کننده، خیانت همسرانشان را بخشیده و دارای ملاک های ورود به شرکت در پژوهش بوده اند. داده های حاصله با استفاده از روش هفت مرحله ای کلازی^۴ تجزیه و تحلیل و نتیجه گیری شده است. در حقیقت این روش پژوهشگر را قادر میسازد با درک کلی از پدیده های تحت مطالعه به ارایه نظریه مرتبط به زندگی فردی یک پدیده با رفتارهای انسانی بپردازد. نتایج حاصل از کدگذاری اولیه با شکل گیری ۲۶ واحد معنایی همراه بود که با توجه به اشتراکات موجود آنها در قالب شش مضمون فرعی «کیفیت خوب رابطه، توانمندی های زن، فشار روحی و روانی و پیامدهای منفی جدایی، اعتقادات دینی، تجربیات ناخوشایند پس از بخشش، تجربیات خوشایند پس از بخشش و چالش مستمر برای ترمیم رابطه» دسته بندی شدند. در نهایت مضامین فرعی در قالب دو مضمون اصلی طبقه بندی شدند که عبارتند از «دلایل بخشش همسران و کیفیت رابطه پس از بخشش». در نتیجه، آگاهی از تجربیات زیسته زنان خیانت دیده از دلایل بخشش و کیفیت روابط زوجین پس از بخشش می تواند به درمانگران و مشاوران در ارائه خدمات موثرتر کمک کند تا مراجعان خود را به شیوه بهتری با این مشکل مواجهه سازند.

کلیدواژه ها: خیانت، بخشش همسر، بخشش خیانت، پدیدارشناسی، همسران

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه بین المللی ارس وابسته به دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۲. نویسنده مسئول: استادیار، روانشناسی تربیتی و مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

Javaheri.m@ut.ac.ir

۳. استادیار، گروه مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ایران.

4. Colaizzi

مقدمه

خیانت^۱ در ازدواج، آسیب بزرگی به پیکره زندگی زناشویی وارد می‌کند. این آسیب‌ها می‌توانند ضمن ایجاد تغییرات محسوس و ملموس، بنیاد خانواده را از هم پاشند. اکنون در دادگاه‌های خانواده، پرونده‌های قضایی خیانت و آسیب‌های وارد به زوجین در این باره بسیار مشاهده می‌شود. خیانت زناشویی یک بحران برای زوج‌ها و خانواده‌ها است و که آشفتگی‌های قابل توجهی را برای افراد مرتکب آن و نیز همسر آنها به وجود می‌آورد (حبیبی عسگرآباد و حاجی حیدری، ۱۳۹۴). خیانت، وفاداری زوجین نسبت به ازدواج را تضعیف می‌کند که امکان دارد به طلاق و جدایی زوجین منجر شود (پارکر^۲ و کمبل^۳، ۲۰۱۷). پژوهشی در امریکا نشان می‌دهد که ۲۱ تا ۲۵ درصد از زنان در طول زندگی مرتکب خیانت زناشویی شده‌اند (بهمنش و رضایی، ۲۰۲۰). در پژوهش‌های انجام شده جهت دلایل طلاق، خیانت به همسر را به عنوان یکی از علل موثر بر این پدیده شناسایی نموده است (خجسته مهر، عباس پور ۱۳۹۳ و محسن زاده و همکاران، ۱۳۹۰). هنوز هیچ مستندی در ایران در باره درصد طلاق بعثت خیانت وجود ندارد ولی طبق گزارشات زوج درمانگرها که سال‌ها است در مراکز مشاوره ازدواج و طلاق کار میکنند و پایگاه خبری امید بانوان چاپ دوشنبه ۱ شهریور ۱۴۰۰ و اخبار اجتماعی خانواده چاپ ۱ شهریور ۱۳۹۸ خیانت عامل ۸۰ درصد طلاق‌ها مطرح شده است. همچنین به نقل از مجید رضا زاده رئیس مرکز توسعه پیشگیری سازمان بهزیستی کشور سایت خبری تابناک ۶ مهر ۱۳۹۴ خیانت زناشویی به یکی از عوامل اصلی طلاق در کشور بدل شده است.

از دیدگاه نظریه تکامل، علت خیانت مردان، تمایل و علاقه به فعالیت جنسی است و علت خیانت زنان، میل ناهشیار آنها به باروری و تولید مثل مؤفق تر به وسیله شرکای جنسی مناسب‌تر است (وونگ^۴ و همکاران، ۲۰۲۲). از دیدگاه نظریه شناختی، سبک‌های اسنادی، ادراک زوج‌ها را نسبت به یکدیگر و نیز محیط خانواده تحت تأثیر قرار می‌دهد و ممکن است زمینه ساز خیانت‌های زناشویی شود (اسلمن^۵ و اسپچ^۶، ۲۰۲۳). بر اساس نظریه نقص یا کمبود، رضایت مندی کم از

1. Infidelity
2. Parker, M. L.
3. Campel, K.
4. Wong, P.
5. Asselmann, E.
6. Specht, J.

رابطه و عدم ارضای نیاز جنسی ممکن است که به خیانت منجر می‌شود (السمکاری^۱، ورنر^۲، مورتون^۳ و همکاران، ۲۰۲۲). از دیدگاه نظریه گسترش خود در صورتی که رابطه‌ای، امکان رشد و شکوفایی شخصی را برای زوجین فراهم نکند، فرد ترغیب می‌شود که این نیاز خود را از طریق منابع دیگر نظیر برقراری رابطه با شخصی دیگر برآورده سازد (کیخا، ۱۳۹۵). خیانت زناشویی آسیبی چندبعدی است که افزون بر زوجین، دیگر اعضای خانواده و حتی جامعه را در معرض خطر قرار می‌دهد (مهدیزاده و همکاران، ۲۰۲۰). اغلب زوج‌ها مصونیت چندانی در برابر این آسیب ندارند. در این میان بیشترین آسیب متوجه همسری است که مورد خیانت قرار گرفته و پس از آن فردی که به خیانت اقدام کرده است. فرزندان که شاهد کشمکش‌ها، قهرها و ناآرامی‌های پس از خیانت هستند، نیز از عوارض مشکل آفرین و آسیب‌زای آن به نوعی صدمه می‌بینند (حییبی عسگرآباد و حاجی حیدری، ۱۳۹۴). در واقع خیانت در امور پرورشی و تربیتی فرزندان نیز تأثیرگذار خواهد بود. خیانت که پیامدهای مخربی را میان همسران ایجاد می‌کند، در مسئولیت‌های والدینی نیز مشکلاتی را ایجاد می‌کند (بلتران^۴، والورسگورا^۵ و اکسپوزیتو^۶، ۲۰۱۹). در این میان سوال بسیاری از زنان خیانت دیده این است که آیا خیانت قابل بخشش است یا خیر؟ توضیح و پاسخ به این سوال به شخص و شرایط او بستگی دارد. یعنی در بعضی موارد می‌توان بخشید ولی در بعضی موارد نه. روحیه و شخصیت هر دو طرف زندگی مشترک نیز بسیار مهم است. تحقیقات انجام شده نشان می‌دهد که به طور سنتی مردان بیش از زنان درگیر خیانت زناشویی هستند. و برای زنان، بخشش رابطه عاطفی دشوارتر از خیانت جنسی است (افشاری کاشانیان، زهراکار، محسن‌زاده و همکاران، ۱۳۹۸). بخشش به معنای پذیرش خیانت نیست، بلکه در واقع رهایی از خشم و عصبانیت نسبت به همسر خیانتکار است. بخشش به عنوان یک تغییر جدی در تصمیم برای توقف رفتار بدخواهانه نسبت به فرد خاطی تعریف می‌شود. بخشش از چرخه‌های تعامل منفی در روابط جلوگیری می‌کند. بنابراین، بخشش می‌تواند ادامه و شکوفایی رابطه با صمیمیت را ممکن کند. همچنین بخشش ابزار مهمی برای حفظ روابط پایدار و طولانی

1. Al-Samkari, H.

2. Van Beers, E.J.

3. Morton, D.H.

4. Beltrán-Morillas, A.M.

5. Valor-Segura, I.

6. Expósito, F.

مدت است. تفکر مداوم باعث می شود که درد عاطفی ناشی از خیانت باقی بماند و هرگاه انسان بر آن تمرکز کند، تجربه دردناک خیانت را با تفکر خود بازآفرینی می کند؛ در حالی که بخشش واقعی می تواند به بازسازی رابطه کمک کند. علاوه بر این، یافتن راه هایی برای کاهش و درمان آسیب خیانت به فرد کمک می کند تا در این زمینه بهتر تصمیم بگیرد (قاصدی، ۱۳۹۸). پژوهش ها حاکی از تأثیر مداخلات روان درمانی بر بخشش همسر هستند و عنوان می کنند بخشش می تواند منجر به برقراری مجدد پیوندهای ارتباطی و حل تعارض همسران شود (نیکپور^۱، خلعتبری^۲، رضایی^۳ و همکاران، ۲۰۲۱).

بخشش یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار در بهبود آسیبهای ناشی از خیانت زناشویی مورد تمرکز واقع شده و به طور مستقیم با ارتقای سلامت عمومی و پیوندهای ایمن زوجین ارتباط دارد (جیارد^۴، کونر^۵ و وولی^۶، ۲۰۲۰). هنگامی که در پاسخ به آسیب های برهم زننده رابطه صمیمانه (خیانت) زناشویی بخشش اتفاق می افتد، زخم های دلستگی ترمیم یافته، اعتماد به رابطه برگشت کرده و پیوندهای ایمن در میان زوج های آسیب دیده فعال میگردد (میکولینسر^۷ و شاور^۸، ۲۰۱۹). افزون بر این، بخشش می تواند پیامدهای مفیدی برای رابطه داشته باشد، نظیر اینکه فرآیندهای ارتباطی را بهبود بخشیده و به حل تعارض های میان زوج های آسیب دیده بیانجامد که نتیجه این تغییرها، ترمیم بافت های آسیب دیده رابطه ای و خلق تعامل های ایمن در میان همسران خواهد بود (فوشوبر^۹ و همکاران، ۲۰۱۹). مطالعات نشان داده است که آسیبهای به وقوع پیوسته از خیانت زناشویی و عدم بخشش همسر پیمان شکن میتواند به مضطرب شدن بیشتر همسر آسیب دیده از خیانت زناشویی، نشخوار فکری او راجع به صحنه های پیمان شکنی و در نهایت به جدایی زوج ها از یکدیگر بیانجامد (علیپور و همکاران، ۱۳۹۶). بنابراین خیانت زناشویی میتواند عواقب جبران ناپذیری برای زوج ها در پی داشته باشد (میکولینسر و شاور، ۲۰۱۹). به این صورت که نه تنها موجب پریشانی در رابطه همسران میشود بلکه به کاهش رضایت ایشان از رابطه نیز می انجامد

1 Nikpour, F.

2 Khalatbari, J.

3 Rezaee, O.

4 Giard, A.

5 Connor, JJ.

6 Wooley, SR.

7 Mikulincer, M.

8 Shavar, PR.

9 Fuchshuber, J.

هولت^۱ و همکاران، ۲۰۱۹). همچنین، قربانیان و مرتکبان خیانت زناشویی پیامدهای منفی درون رابطه‌ای را نیز تجربه میکنند (لیم^۲ و همکاران، ۲۰۱۹). به گونه‌ای که عزت نفس ایشان کاهش می‌یابد و مشکلات بهداشت روانی همسران خیانت دیده افزایش می‌یابد (لاوین^۳ و همکاران، ۲۰۲۰). با توجه به آنچه گفته شد، خیانت زناشویی به عنوان مسأله‌ای فراگیر که سایر ابعاد زندگی فردی و اجتماعی را تحت تأثیر قرار میدهد مطرح است.

تعریف خیانت زناشویی^۴

در مورد خیانت زناشویی تعاریف مختلفی وجود دارد طبق تعریف بشر پور "خیانت زناشویی به معنای برقراری رابطه جنسی با فردی غیر از همسر می باشد، این عمل یک اتفاق آسیب زا و تکان دهنده بین فردی برای شریک زندگی آسیب دیده است؛ ولی متأسفانه به میزان زیادی در ازدواج ها رخ می دهد" (بشرپور، نریمانی، قمری گیوی و همکاران، ۱۳۹۰).

خیانت به عنوان تخطی از تعهد در روابط عاطفی یا جنسی و یا هر دو تعریف می گردد، که منجر به دور شدن از ارتباط بنیادی، بدون رضایت طرف مقابل است. خیانت زناشویی هم به عنوان علت و هم پیامد کیفیت زناشویی پایین، می باشد (فایف^۵ و همکاران، ۲۰۱۳). خیانت زناشویی، به معنای شکستن اعتماد است زمانی که یکی از زوجین یا هر دو موفق نشوند که با وفا بمانند و ضوابط روابط انحصاری میان زوج مورد تجاوز قرار بگیرد. این تجاوز می تواند در ماهیت، فیزیکی یا هیجانی باشد (پلاسو^۶، ۲۰۰۷).

تعریف و مفهوم بخشش^۷

اگرچه خیانت یکی از شدیدترین اشتباهاتی است که فرد نسبت به همسر مرتکب می شود و در نتیجه به راحتی قابل بخشش نیست (بندیکسن^۸، کتر^۹ و گرونتوت^{۱۰}، ۲۰۱۸). اما در بیشتر موارد،

1 Holt, R.

2 Lim, BH.

3 Lavin, R.

4 Marital infidelity

5 Fife, S. T.

6 Peluso, P.R.

7 forgiveness

8 Bendixen, M.

9 Kennair, L.E.O.

10 Grøntvedt, T.V.

بخشش راهی برای کاهش تعارضات است (مرادی و همکاران، ۱۳۹۴). بخشش برای زوج هایی که تحت تاثیر خیانت قرار گرفته اند ایده آل است. چه زوج ها تصمیم بگیرند یا هم بمانند یا به رابطه خود پایان دهند، بخشش می تواند اگرچه بخشش مستلزم ماندن زوجین در کنار هم نیست، اما آشتی را امکان پذیرتر می کند (سودانی، کریمی، مهرابی زاده هنرمند و همکاران، ۲۰۱۱). ذال، عری و ثناگوی محرر (۱۳۹۹) در پژوهشی به این نتیجه رسید که بخشش به عنوان رویکردی کارآمد و مداخله موثر در افزایش اعتماد در روابط بین فردی زنان آسیب دیده از خیانت می تواند موثر باشد. غفرالهی، اعتمادی، یوسفی و همکاران (۱۳۹۷) به این نتیجه رسید که نتایج نشان داد که میانگین نمرات دل شکستگی زناشویی و مؤلفه های آن (جسمی، عاطفی، روانی) و میانگین نمرات بخشش و مؤلفه های آن (کنترل رنجش، درک و درک واقع بینانه) در گروه آزمایش در مرحله پس آزمون به طور معنی داری کمتر از میانگین نمرات دل زدگی زناشویی و مؤلفه های آن و بالاتر از میانگین نمرات بخشش و مؤلفه های آن است. در گروه کنترل بر اساس نتایج، مشاوره زوج درمانی هیجان مدار نقش اساسی در کاهش دل شکستگی زناشویی و بخشش زنان متاهل خیانت مجازی دارد.

میسون^۱ و دوکرتی^۲ (۲۰۲۲) نتیجه گیری کرده اند که مصالحه برای آشتی و به دنبال آن بخشش نمی تواند گامی رو به جلونسبت به ناسزاگویی و رنجش خاطر تلقی شود و حتی مصالحه و آشتی شرط لازم برای بخشش نیست. به این ترتیب، مصالحه کردن برای آشتی، درک ما از بخشش را در هیچ یک از مواردی که استرایینگ شناسایی می کند، ارتقا نمی دهد. هندریکس^۳، چلادوری^۴، مارکس^۵ و همکاران (۲۰۱۲) در مطالعه ای پدیدارشناسانه به سه مضمون اصلی دست یافتند که شامل (الف) "چرا ببخشیم؟": انگیزه های رابطه ای، مذهبی، و معنوی. (ب) «چه چیزی عفو دولت را ممکن می سازد؟»: فرآیندهای رابطه ای، مذهبی و معنوی. و (ج) نقش و توسعه بخشش صفت (بخشش)، بود. لاسمیتون^۶، فرمانیلا^۷ و پوترا^۸ (۲۰۲۱) در مطالعه ای نتیجه گرفتند که

1 Mason, C.

2 Dougherty, M.

3 Hendricks, J.J.

4 Chelladurai, J.M.

5 Marks, L.D.

6 Lasmiyatun, E.

7 Firmanilah, F.F.

8 Putra, H.

انگیزه بخشیدن قربانیان خیانت بر اساس مزایای مزایای خود بخشش، یعنی صلح با خود است. اصرار به بخشش نیز بر اساس درک آموزه های دینی که او به آن اعتقاد دارد به وجود می آید. بخشش می تواند سلامت روانی و رفاه فرد را بهبود بخشد و روابط بین فردی را بهبود بخشد. با گذشت، امید است که زندگی او در آینده بهتر و شادتر شود.

پژوهش حاضر در پی پاسخ به سوالات زیر است:

- دلایل بخشش همسران چه بوده است؟
- درک تغییرات رابطه زنان خیانت دیده با همسرانشان پس از بخشش همسر چگونه بوده است؟

به نظر می رسد پاسخ به این سوالات با ارائه روش شناسی کیفی و به ویژه با ارائه رویکردی پدیدارشناختی از یک پیشینه فرهنگی و اجتماعی خاص امکان پذیرتر باشد. هدف این پژوهش تجربه زیسته (زنده) زنان خیانت دیده بعد از بخشش همسر خود بود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر کیفی با رویکرد پدیدارشناختی تفسیری بود. شرکت کنندگان پژوهش زنان دارای تجربه بخشش خیانت عاطفی و جنسی همسر مراجعه کننده به سه مرکز مشاوره دو دولتی و یک خصوصی در منطقه چهار تهران بودند که با پرسیدن سوالات از مشاوران مراکز مورد مطالعه در مورد پرونده ها، افرادی که تجربه بخشش پس از خیانت داشتند و مجدداً با همسر خود زندگی کرده و در جلسات مشاوره بیان کرده اند که سعی در بخشش خیانت همسر خود داشته اند؛ معرفی و ضمن کسب اجازه و رضایت از آنها، جهت مصاحبه از آنها دعوت شد. از آنجایی که پرسشنامه مناسبی برای سنجش بخشش یافت نشد، پس از دعوت و گزینش ابتدایی افراد توسط مراکز مشاوره، مصاحبه گر با آنها گفتگویی داشت و سوالاتی را از زنان خیانت دیده پرسید. سوالات عبارتند از: فکر میکنی همسرت را بخاطر کاری که کرده بخشیدی؟ از کجا میفهمی که همسرت رو بخشیدی؟ آیا در حال حاضر نسبت به همسرت خشم داری؟ چرا تصمیم گرفتی همسرت رو ببخشی؟ الان که همسرت رو بخشیدی چه تغییراتی را در احساسات و افکار خودت و در ارتباط با

همسرت در مقایسه با زمانی که نبخشیده بودی احساس میکنی؟. پس از بررسی پاسخها، افرادی که شرایط لازم را داشتند وارد روند مصاحبه نهایی شدند.

برای جمع آوری داده ها از روش مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته استفاده شد. در مرحله اول تعداد مشارکت کنندگان ۱۵ نفر بودند و قرار جلسه مصاحبه مقدماتی و توجیهی و کسب رضایت شرکت در پژوهش گذاشته شد. از میان آن ها، سه نفر مایل با ادامه شرکت در پژوهش نبودند که در نهایت تعداد ۱۲ نفر باقی مانده که گروه نمونه پژوهش حاضر را تشکیل دادند. سپس برنامه جدول زمانی برای مصاحبه با این ۱۲ نفر که به صورت فردی بود در اختیار مصاحبه شوندگان قرار گرفت. زمان انجام هر مصاحبه حدود ۶۰ دقیقه باید انجام میبدرفت ولی بسیار عمیق و طولانی گردید بنابراین ملاحظه گردید با انجام مصاحبه با ۸ نفر جواب مشارکت کنندگان تکراری و همگن است لذا قناعت به مصاحبه با ۱۰ نفر ساکن تهران گردید.

در پژوهش حاضر، تعداد افراد جهت مطالعه و بررسی با روش اشباع نظری صورت پذیرفت. زنان مراجعه کننده معیارهای شرکت در پژوهش را که خانم با حداقل سواد دیپلم، عدم ابتلا به مشکل روانی و مزمن، از زمان خیانت بیش از یکسال گذشته باشد و تمایل به شرکت در پژوهش داشته باشند را رعایت کرده اند. در این پژوهش موازین اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد. با توجه به شرایط و زمان تکمیل پرسشنامه ها ضمن تأکید به تکمیل تمام سئوال ها، شرکت کنندگان در مورد خروج از پژوهش مختار بودند. پس از اتمام پژوهش گروه گواه نیز تحت مداخله قرار گرفتند. محورهای مصاحبه از مشارکت کنندگان عمدتاً شامل سوالات زیر می بود:

۱. چه ویژگی هایی در خود سراغ دارید که موجب گردید همسرتان را ببخشید؟
۲. چه ویژگی هایی در همسرتان سراغ دارید که موجب گردید همسرتان را ببخشید؟
۳. انگیزه های اصلی شما برای ادامه زندگی مشترک و تصمیم به بازگشت چه بوده است؟
۴. رابطه فعلی خود با همسرتان چگونه است؟
۵. احساس درونی خود را (مثبت یا منفی) نسبت به بخشیدن همسرتان بازگو نمایید؟
۶. احساسات عاطفی همسرتان (مثبت یا منفی) نسبت به خود را بازگو نمایید؟
۷. آیا رفتارتان در زندگی مشترک نسبت به قبل، دچار تغییراتی شده است؟ توضیح دهید.

۸. آیا رفتار همسران در زندگی مشترک نسبت به قبل، دچار تغییراتی شده است؟ توضیح دهید.
۹. به طور کلی، در حال حاضر از زندگی مشترکتان پس از بخشیدن خیانت همسران، احساس رضایتمندی دارید یا پشیمان هستید؟ چرا؟

مصاحبه ها به صورت کلمه به کلمه ضبط و رونویسی شده و با استفاده از روش هفت مرحله ای کلایزی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. قابل ذکر است هفت گام روش پدیدار شناسی کلایزی شامل موارد زیر می باشد:

(۱) مطالعه توصیف های مصاحبه شوندگان که پروتکل نامیده میشود به منظور آشنایی با شرکت کنندگان؛

(۲) استخراج جملات مهم که به پدیده مورد مطالعه مربوط است؛ (۳) پی بردن به معنای جملات مهم به منظور فرموله کردن معانی؛

(۴) قرار دادن معانی فرموله شده و مرتبط به هم در خوشه های از تم ها با مورد بررسی قراردادن اعتبار خوشه ها از طریق مراجعه به پروتکل ها و همچنین توجه به تناقضات در بین و درون خوشه ها؛

(۵) تلفیق نتایج در قالب یک توصیف جامع از موضوع مورد پژوهش؛

(۶) فرموله کردن جامع پدیده تحت مطالعه بصورت یک بیانیه روشن؛

(۷) مراجعه مجدد به هر یک از شرکت کنندگان جهت اخذ نظر آنها در مورد یافته ها.

مرحله ی تجربی پژوهش به امکانات ابزارها، و روش هایی نیاز دارد که باید پیش از آغاز بررسی تجربی، اندیشیده شود. بدیهی است که عواملی چون موضوع، امکانات و اهداف تحقیق در گزینش ابزارهای اندازه گیری، شیوه های گردآوری اطلاعات و به طور خلاصه روش تحقیق سهم عمده های دارند و در هر پژوهش به ناچار باید روش های خاصی برای بررسی تجربی واقعیت برگزیده و از ابزارهای اندازه گیری و عینی مدد گرفته و آزمون های خاصی گرفته شود. تناسب روش و اجزای آن با موضوع و مبانی نظری پژوهش، اصلی است که رعایت آن به پژوهشگر کمک می کند تا شناختی را که در برخورد با واقعیت کسب می کند و می خواهد آن را با معیاری برای تأیید یا اصلاح جنبه های نظری تحقیق قرار دهد با درجه ی بالایی با واقعیت تطبیق کند.

پیش از شروع هر مصاحبه، در مورد هدف مطالعه، معرفی کامل پژوهشگر، توضیح روش اجرای پژوهش، نحوه انتخاب نمونه ها و فواید و زیان های انجام آن بود به مشارکت کنندگان ارایه شد و از آنها درخواست گردید فرم رضایت آگاهانه را مطالعه و به صورت شفاهی برای شرکت در مصاحبه اعلام آمادگی کنند این مصاحبه ها جهت رعایت اخلاق پژوهش، با اجازه پاسخگویان ضبط می شود و زمان هر کدام حدودا بین نیم ساعت تا یک ساعت می باشد، ضمنا به جهت تعمیق، مصاحبه ها به صورت انفرادی انجام می گیرند. سعی می گردد مصاحبه ها در مکانی صورت گیرد که فشار روحی و روانی برای مصاحبه شونده ها نداشته باشد تا نکته ای مسکوت نماند. پس از اتمام مصاحبه ها نوبت به پیاده سازی آن ها می رسد؛ در مورد پاسخگویان بعدی با توجه به ارزیابی های انجام شده، طوری انتخاب می شوند که تا حد ممکن در موضوع مورد بررسی با نمونه های قبلی تفاوت داشته باشند تا تحقیق به کفایت و اشباع نظری برسد یعنی بررسی چند مورد آخر بنا بر آنچه گفته شد، این پژوهش از دو روش اسنادی و میدانی (کیفی) استفاده خواهد نمود؛ به عبارت دیگر داده متفاوتی با داده های قبلی را به دست ندهد. در بسیاری از موارد، پژوهشگر ناگزیر خواهد شد پس از مصاحبه با مشارکت کنندگان، دوباره با آنان گفتگو کند، تا به سؤالات پیش آمده در جریان پژوهش، پاسخی درخور پیدا کند.

بنا بر آنچه گفته شد، این تحقیق در دو فاز انجام میشود؛ در ابتدا با رجوع به منابع پیشین به صورت الکترونیکی (جستجو در موتورهای جستجوگر و منابع اینترنتی و سایت های معتبر مربوط به حوزه علوم اجتماعی) و یا مکتوب (با استفاده از شیوه کتابخانه ای) به مطالعه اسنادی و تحلیل محتوا پرداخته میشود؛ سپس با مصاحبه های عمیق و نیمه ساخت یافته و مشاهده عینی و تکنیک هدفمند با زنان خیانت دیده، به تحلیل مضمون این مصاحبه ها پرداخته می شود؛ در نهایت سعی در احصای علل و عوامل اثرگذار در خیانت می شود.

کارهای کیفی همچون کار کمی نیاز به ارزیابی یافته ها، روش های تحلیل، ابزارهای بکار گرفته شده و به طور کلی کارهای محقق دارد.

جهت تصدیق قابلیت اطمینان و کفایت^۱، از راهنمایی و نظارت همکاران متخصص که در پژوهش حاضر استادان راهنما و مشاور بودند، استفاده شد و متن مصاحبه جهت بررسی کدگذاری‌ها به استادان و یک متخصص پژوهش کیفی ارائه گردید.

جهت افزایش قابلیت تعمیم و انتقال به موقعیت‌های دیگر^۲، این تلاش صورت گرفت که برای شرکت در پژوهش تا حد امکان از خیانت در زندگی زناشویی و نیز افرادی با سطح تحصیلات، سطح اقتصادی اجتماعی و نیز افرادی با طول مدت متفاوت دوره بخشش و خیانت استفاده شود.

در این جا برای کسب اطمینان از صحت داده‌ها، منابع آن و روش جمع آوری داده‌ها از چند تکنیک زیر استفاده به عمل می‌آید:

ممیزی^۳: در روش ممیزی، اعضای کمیته‌ی پایان‌نامه به‌به عنوان ممیز، بر مراحل انجام کار، مفاهیم و مقوله‌ها‌های به دست آمده و فرآیندهای کدگذاری سه‌گانه و همچنین ساخت مقوله‌ی محوری، نظارت داشتند.

بررسی توسط اعضا^۴: در شیوه‌ی بررسی توسط اعضا از مشارکت کنندگان (در این جا زنان خیانت دیده) خواسته شد تا مضامین و مقوله‌ها را ارزیابی کرده، در مورد صحت آن‌ها نظر بدهند. در این مرحله تقریباً تمامی مقولات به تایید مشارکت کنندگان رسید.

مقایسه‌های تحلیلی^۵: در روش سوم یعنی مقایسه‌های تحلیلی به داده‌ها رجوع شد و ساخت بندی نظریه با داده‌های خام مقایسه گردید تا از صحت نظریه‌ی به دست آمده اطمینان حاصل گردید. مشخصات افراد شرکت کننده به شرح جدول زیر می‌باشد.

1 Dependability
2 Transferability
3 Audit
4 Member Check
5 Purposive Sampling

تجربه زیسته زنان خیانت دیده بعد از بخشش همسر خود

جدول ۱. اطلاعات جمعیت شناختی شرکت کنندگان

ردیف	مدت ازدواج	سن	تحصیلات	شغل	سن همسر	تحصیلات همسر	شغل همسر	طول دوره درمان
۱	۳	۴۵	دیپلم	خانه دار	۳۲	دیپلم	آزاد	۱
۲	۴	۲۸	دیپلم	خانه دار	۴۰	کارشناسی ارشد	آزاد	۱
۳	۶	۲۴	دیپلم	خانه دار	۲۸	دیپلم	آزاد	۳ ماه
۴	۴	۲۹	کارشناسی	معلم	۳۵	کارشناسی	کارمند	۱
۵	۳	۳۷	دانشجو دکتری	معلم	۳۷	کارشناسی ارشد	کارمند	۱
۶	۵	۲۷	کارشناسی	معلم	۳۷	دیپلم	آزاد	۴.۵ سال
۷	۱۸	۳۶	دیپلم	خانه دار	۴۱	دیپلم	کارمند	۱
۸	۳	۳۷	کارشناسی	خانه دار	۳۹	کارشناسی	کارمند	۲
۹	۳	۳۴	دیپلم	خانه دار	۳۸	دیپلم	آزاد	۲
۱۰	۱۵	۳۱	دیپلم	خانه دار	۳۹	دیپلم	آزاد	۱۰

یافته‌ها

جدول ۲. مضامین اصلی و مضامین فرعی حاصل از کدگذاری متن مصاحبه‌ها

مضمون اصلی	مضمون فرعی
کیفیت رابطه	خصوصیات مثبت شوهر از نگاه همسر
	علاقه زیاد و دلتنگی
توانمندی های شخصیتی زن	احساس باکفایتی
	امیدواری

مضمون اصلی	مضمون فرعی
فشار روحی و روانی‌ها و پیامدهای منفی جدایی	عدم استقلال مالی
	فرزند داشتن / خانواده زن
اعتقادات دینی	توصیه به بخشش
	ندامت و پشیمانی شوهر
تجربیات پس از بخشش	پشیمانی/ اشتیاق کم زن
	تداعی ناخودآگاه / رابطه جنسی
	احساس نا امنی / نفرت
	شناسایی اشتباهات خود در رابطه
	احساس قدرت و آرامش در نتیجه بخشش
چالش مستمر برای ترمیم رابطه	تلاش برای بازگرداندن اعتماد برای جبران
	توجه و احترام بیشتر برای جبران

همان گونه که مشاهده شد، حسب مرور چندگانه داده‌ها، کدگذاری چندمرحله‌ای و مضمون پردازی آن‌ها در سطوح مختلف از انتزاع، تجربه زنان مورد مطالعه در مواجهه با بخشش خیانت همسران در قالب ۶ مضمون اصلی و ۱۵ مضمون فرعی بازنشاسایی گردید.

کیفیت خوب رابطه

این مضمون اصلی بیانگر آن دسته از متغیرهایی است که زنان در دوران قبل از بخشش در روابط زناشویی تجربه کرده‌اند و به نوعی در بخشش خیانت همسرانشان مؤثر بوده است. به عبارت دیگر، ویژگی‌های منحصربه‌فرد شوهران و احساسات مثبت ناشی از یک رابطه خوب در گذشته وجود دارد که نقطه قوت آنها محسوب می‌شود و در روند بخشش نقش داشته است. سه واحد معنایی شناسایی شده عبارتند از: ویژگی‌ها و ویژگی‌های مثبت نگاه شوهر، علاقه و اشتیاق زیاد. در ادامه به منظور شفاف‌سازی هر یک از واحدهای معنایی، عباراتی از مصاحبه‌شوندگان به اختصار ذکر شده است.

۱- ویژگی‌ها و خصوصیات مثبت شوهر از نگاه همسر

از نظر ظاهر مرد جذابی است (شرکت کننده ۱). من ظاهر جذابش را خیلی دوست دارم (شرکت کننده ۷). اینکه دارای جایگاه اجتماعی است (شرکت کننده ۱). او بسیار اجتماعی است و خیلی راحت و سریع با همه ارتباط برقرار می‌کند (شرکت کننده ۶). به محض اینکه احساس کردم او مرا دوست دارد. او خیلی سعی می‌کند به حرف‌های من گوش دهد، با تمام وجود به حرف‌های من گوش می‌دهد و همیشه برای من هدیه می‌خرد و با من بسیار محترمانه رفتار می‌کند (شرکت کننده ۱). در هر شرایطی سعی می‌کند احترام من را حفظ کند (شرکت کننده ۸)، سخت کار می‌کند و نیازهای اولیه زندگی را تامین می‌کند (شرکت کننده ۲). انسان هدفمند است، یعنی باید به آنچه می‌خواهد برسد (شرکت کننده ۶). حتی اگر درآمدش کم باشد، سعی می‌کند بیشتر درآمد داشته باشد (شرکت کننده ۷). او اهل زحمت است، یعنی اگر گرسنه باشد نمی‌گذارد زن و بچه‌اش گرسنه بمانند، هر کاری که لازم باشد انجام می‌دهد تا در آرامش باشیم (شرکت کننده ۹). از نظر خوراکی و پوشاک با این مشکلی ندارم (شرکت کننده ۱۰). من همیشه حرفم را می‌زنم و اصلاً بحث نمی‌کنیم (شرکت کننده ۹). فرد آرام است و لجباز نیست (شرکت کننده ۲). این بچه بازی نمی‌کند و بازی نمی‌کند (شرکت کننده ۴). او همچنین مهربان و دلسوز است و اخلاق بسیار خوبی دارد (شرکت کننده ۴) و بسیار مهربان است (شرکت کننده ۵). او ممکن است شوهر من نباشد، اما پدری خوب، مهربان و مسئولیت پذیر است. و اینکه تمام بار بچه را بر دوش من نمی‌اندازد (شرکت کننده ۹). او پدر بسیار خوبی است (شرکت کننده ۸).

۲- علاقه زیاد/دلتنگی

شاید چون خیلی دوست داشتمش بخشیدمش (شرکت کننده ۱). همسر مرا دوست دارم و دلم نمی‌خواست با یه اشتباه بی خیال عشق چند ساله بشم (شرکت کننده ۲). بخشیدمش چون خیلی دوستش دارم (شرکت کننده ۳). بخاطر دوست داشتن و علاقه (شرکت کننده ۴). شوهرم رو دوست داشتم و یکی از دلایلم دوست داشتن شوهرم بوده (شرکت کننده ۸). اول اینکه خیلی دوستش دارم (شرکت کننده ۹).

حالم از دوریش بد شده و دلم می‌خواست اشتباهشو فراموش کنم (شرکت کننده ۱). انقدر همیشه خوبه که دلم واسش تنگ شده بود (شرکت کننده ۱۰).

توانمندی های شخصیتی زن

این مضمون به نوع نگاه هر مصاحبه شونده به ویژگی های شخصی و ادراک خود مربوط می شود. بیانگر باورهای هر فرد در رابطه با استعدادها و مهارت های او در زندگی است. دو واحد معنایی یا زیرمضمون فرعی شناسایی شده عبارتند از: احساس کفایت و امیدواری و حل مسئله. در ادامه به منظور شفاف سازی هر یک از واحدهای معنایی، عباراتی از مصاحبه شوندگان به اختصار ذکر شده است.

۱- **احساس کیفیت/امیدواری:** احساس می کنم گزینه بهتری هستم، خطای لحظه ای بود (شرکت کننده ۱). اینکه من دختری قوی و با اعتماد به نفس هستم و به راحتی تسلیم نمی شوم (شرکت کننده ۲). فکر می کنم با گذشت زمان اوضاع بهتر می شود (شرکت کننده ۲). می خواستم به او فرصت دیگری بدهم (شرکت کننده ۴).

۲- **حل مشکل:** صبور باشید، می توانید اتفاقاتی را که در زندگیتان می افتد با آرامش و منطق و با توجه به دیدگاه شرعی، روانی و قانونی حل کنید (شرکت کننده ۷).

فشار روحی و روانی ها و پیامدهای منفی جدایی

این مضمون به دغدغه ها و دیدگاه های زنان شرکت کننده در خصوص قرار گرفتن در موقعیت تصمیم گیری برای بخشش اشاره دارد که شامل دو مضمون فرعی عدم استقلال مالی و فرزند داشتن / خانواده زن می شود. در ادامه به منظور شفاف سازی هر یک از آن ها، عباراتی از مصاحبه شوندگان به اختصار ذکر شده است.

۱- عدم استقلال مالی:

چون شرایط مالی مناسبی برای جدایی نداشتم (شرکت کننده ۵). استقلال مالی نداشتم و وضعیت خانواده ام خوب نبود (شرکت کننده ۸). زنی که کار نمی کند و خانواده از نظر مالی ضعیف است، طلاق سخت است و من او را بخشیدم زیرا زندگی پس از جدایی سخت است (شرکت کننده ۱۰).

۲- فرزند داشتن / خانواده زن :

به خاطر داشتن فرزند او را بخشیدم (شرکت کننده ۲). چون او پدر فرزندان من است (شرکت کننده ۴). فرزندم مورد بی توجهی قرار می گرفت و معلوم نبود زیر نظر پدر یا مادرش بزرگ شود یا خانواده یکی از ما، چه بلایی سرش می آمد، به همین دلیل نمی خواستم کانون خانواده حفظ شود. برای فرزندم هر چند خالی از آرامش بود (شرکت کننده ۷). من یک بچه کوچک داشتم و شرایط خوبی برای طلاق نداشتم و با این بخشش به فرزندم زندگی جدیدی بخشیدم. دلیل اصلی برگشتنم و الان هم بهش فکر میکنم اول بچه بود چون ما مسئول اون بچه بودیم (شرکت کننده ۸). مهمترین چیز این است که من خودم را در قبال فرزندم مسئول می دانستم و واقعاً نمی توانستم یک نوزاد شیرخوار را رها کنم و مراحل طلاق را طی کنم (شرکت کننده ۹). من به فرزندم به خاطر حال و آینده اش زندگی جدیدی بخشیدم (شرکت کننده ۱۰).

-زود می بخشم، کینه به دل نمی گیرم، زود می گذرم، دوست ندارم کینه را در دلم نگه دارم. وقتی چیزی به راحتی اتفاق می افتد، آن را آنقدر بزرگ نمی کنم که زندگی من را تهدید کند (شرکت کننده ۴). من همیشه می بخشم و خیلی سریع می بخشم تا بحثی پیش نیاید (شرکت کننده ۶). من در حال حاضر عصبانی می شوم، اما اگر اوضاع خوب پیش نرود سریع می بخشم (شرکت کننده ۹).

- پدر و مادرم به ما می گویند چگونه اقوامان را سربلند کنیم (شرکت کننده ۷). خانواده ما به سنت ازدواج و طلاق اعتقاد دارند و جدایی را نمی پذیرند و خانواده همسر هم همینطور (شرکت کننده ۸).

- نگاه منفی به زن مطلقه: شرایط جامعه ای که هر زن پس از طلاق با آن مواجه می شود (شرکت کننده ۴) چهره من در جامعه خراب می شود (شرکت کننده ۷).

- بدبینی نسبت به ازدواج مجدد: نمی دانستم اگر طلاق بگیرم و دوباره ازدواج کنم چه اتفاقی می افتد (شرکت کننده ۲). من نمی خواستم وارد یک رابطه جدید شوم و دوباره همان اتفاق تکرار شود (شرکت کننده ۵).

- در خانه پدرم آنقدر آرامش نداشتم اما الان همه چیز دست من است (شرکت کننده ۳). چون دوست نداشتم دوباره با پدر و مادرم زندگی کنم (شرکت کننده ۵). خانواده ما به سنت

ازدواج و طلاق اعتقاد دارند و طلاق را قبول ندارند و خانواده همسر هم همینطور (شرکت کننده ۸).

اعتقادات دینی

این مضمون اصلی اشاره به نگرش‌ها و عقاید مذهبی شرکت کنندگان است که زمینه تصمیم به بخشش را در آن‌ها فراهم نموده است که در این ارتباط دو مضمون فرعی شناسایی شد و عبارتند از: توصیه به بخشش و توبه کردن شوهر که در ادامه برای روشن تر شدن هر واحد معنایی عیناً به عباراتی از مصاحبه شوندگان به اختصار اشاره می‌شود.

۱- **توصیه به بخشش:** اینکه خدا و پیغمبر توصیه شده به گذشت کردن (شرکت کننده ۷). من اعتقادات مذهبییم زیاد و به بخشش و گذشت اعتقاد دارم (شرکت کننده ۸). به گذشت اعتقاد دارم (شرکت کننده ۱۰).

۲- **توبه کردن شوهر:** توبه کرد خیلی بهم گفت حلالم کن و منم بخشیدمش حلالش کردم چون دیگه تکرار نکرد و جوری شد که همه پشت سرش نماز می‌خونن (شرکت کننده ۹).

تجربیات خوشایند / ناخوشایند پس از بخشش

کیفیت روابط زوجین مضمون اصلی دیگری است که به دست آمده، اطلاعاتی در مورد تجربیات خوشایند و ناخوشایند مربوط به روابط و تغییرات آن پس از بخشش ارائه می‌دهد. ۵ مضمون فرعی شناسایی شد که در ادامه به ذکر عبارات مربوط به هر یک از این ساختارها از زبان شرکت کنندگان اشاره شده است.

۱- **پشیمانی/اشتیاق کم زن:** بعضی وقت‌ها حس می‌کنم خیلی احمق بودم که بخشیدم، آدم ضعیفی بودم دیگران در مورد چی فکر می‌کنند (شرکت کننده ۱). بعضی مواقع فکر می‌کنم همان کاری که اون کرده برای انتقام از او همان کار را بکنم ولی میدانم این کار باعث از بین رفتن زندگیم میشود (شرکت کننده ۲)، رفتار خودم تغییر کرده، قبلاً "با تمایل زیادی به سمت او میرفتم ولی الان اشتیاق سابق را ندارم (شرکت کننده ۱). مسلماً آن صمیمیت قبلی را نسبت به او ندارم اگر چه سعی می‌کنم داشته باشم (شرکت کننده ۲).

۲- تداعی ناخودآگاه / رابطه جنسی: یک لحظه یاد خیانتش میافتم حال بد می شود ولی مدام سعی میکنم توجه نکنم به این موضوع (شرکت کننده ۱). وقتی یادم میفته خیانتش رو میگم باید تمامش میکردم رابطه را (شرکت کننده ۶). گاهی اوقات موقع رابطه جنسی یک لحظه خیانتش میاد تو ذهنم و حال بد میشه (شرکت کننده ۱). در ارتباط جنسی با شوهرم زیاد لذت نمیبرم (شرکت کننده ۲).

۳- احساس ناامنی / نفرت: دلم می خواهد بیشتر احساس امنیت کنم. همیشه یک فکر ناراحت کننده و با ترس دارم زندگی می کنم که شاید این اتفاق دوباره بیفتد (شرکت کننده ۱). بخشیدمش و دوستش دارم ولی ته دلم یه حس نفرت دارم ازش ولی هیچوقت نگذاشتم متوجه بشود (شرکت کننده ۲).

۴- شناسایی اشتباهات خود در رابطه: انگار به خودشناسی رسیدم فهمیدم ایراد کارم کجا است (شرکت کننده ۶).

۵- احساس قدرت و آرامش در نتیجه بخشش: بطور کلی احساس رضایت دارم اون بخش حس خوبی به من میده، حس قدرت، حسی که من آدم خوبی که بخشیدم (شرکت کننده ۳).

چالش دائمی برای ترمیم رابطه

این مضمون فرعی به رفتار جبرانی شوهران پس از بخشش همسرانشان در روابط زناشویی و خانوادگی خود اشاره دارد که توسط همسرانشان درک شده است. این رفتارها مبتنی بر نوعی احساس دوگانه قدردانی و شرم در رفتار همسران است که به عنوان چالشی مستمر و متفاوت از رفتارهای دوران قبل از بخشش در روابط خانوادگی و زناشویی دیده می شود. ۲ مضمون فرعی شناسایی شده عبارتند از: توجه و احترام بیشتر به جبران، تلاش برای بازگرداندن اعتماد برای جبران و به یاد آوردن خیانت پس از گذشت. در ادامه به ذکر عبارات مربوط به هر یک از این ساختارها از زبان شرکت کنندگان اشاره شده است.

۱- توجه و احترام بیشتر برای جبران:

قبلا خیلی عادی رفتار می کرد، اما الان به نظر می رسد بیشتر به من توجه می کند و حرف های من برایش مهم است (شرکت کننده ۱)، برای برآوردن خواسته های من بسیار تلاش می کند

(شرکت کننده ۲). خیلی بهتر از قبل شده است. قبلاً به حرف من احترام نمی گذاشت و برای درخواستم ارزشی قائل نبود (شرکت کننده ۴).

۲- تلاش برای بازگرداندن اعتماد برای جبران:

دیگر نمی خواهد در خانه تنها باشد و وقتی می خواهم به سفر کاری بروم، نمی خواهد در خانه باشد. ترجیح می دهد به خانه پدری یا خانواده خودش برود (شرکت کننده ۱). او از اینکه تقلب کرده است احساس شرمندگی و خجالت می کند و می گوید که دیگر تکرار نمی شود (شرکت کننده ۲). او سعی می کند به موقع به خانه بیاید و به گونه ای رفتار نکند که باعث شک شود (شرکت کننده ۵).

بحث و نتیجه گیری

با توجه به سوال اول تحقیق "دلایل بخشش همسران چه بوده است؟" تجزیه و تحلیل یافته های مصاحبه های نیمه ساختاریافته در مورد دلایل بخشش همسران ارائه شد که مربوط به تجربه زنان خیانت شده در موقعیت پس از گذشت است. در این مضامین به بیان موقعیت های جدیدی پرداختند که برایشان چالشی بود و دلایل و ویژگی هایی را که می توان در بخشش خیانت همسرشان مطرح کرد، بیان کردند. در این پژوهش، نتایج نشان داد که چهار عامل کیفیت روابط خوب، قابلیت های زنان، فشار روحی و روانی و پیامدهای منفی جدایی و باورهای مذهبی در بخشش همسران مهم و تأثیرگذار بودند که برخی از زیر عامل ها نشان از احساسات و عواطف و بخشش های هیجانی بود و برخی دیگر به دلیل تغییرات رفتاری همسران و پشیمانی از خیانت و سعی در جبران، بخشش ناشی از ساخت بود. اولین مضمون فرعی که در رابطه با دلایل بخشش همسران به دست آمد «کیفیت خوب رابطه» بود. برای این مبحث همانطور که گفته شد ۳ مفهوم یا واحد معنایی ویژگی ها و ویژگی های مثبت شوهر، نگاه زن، علاقه و اشتیاق زیاد شناسایی شد که در ادامه به توضیح هر یک از آنها پرداخته شد: بنابراین به نظر می رسد ویژگی ها یا زمینه های مثبت شوهران قبل از خیانت توانسته بر اعتماد و بخشش مجدد همسرانشان تأثیر بگذارد. به عنوان نمونه از شرکت کنندگان شماره یک و هفت، جذابیت ظاهری همسرانشان در بخشش مهم بوده است. یکی دیگر از مفاهیم یا واحدهای معنایی که در پژوهش حاضر در این زمینه به دست آمد،

عشق و محبت به شوهر بود که نقش مهمی در ترک و بخشش همسر داشت. در تبیین این یافته می توان با توسل به نظریه عشق استرنبرگ^۱ (۱۹۸۰) اذعان کرد که زنانی که همسران خود را می بخشند تحت تأثیر عشق و تعهدی که نسبت به همسر خود دارند و این ویژگی را یکی از نقاط قوت خود می دانند. بر اساس این نظریه، عشق و تعهد شامل تصمیمات آگاهانه و ناآگاهانه ای است که فرد برای دوست داشتن دیگری می گیرد و خود را متعهد به حفظ آن می کند. نظریه امید اسنایدر یکی از نظریه های برخاسته از روانشناسی مثبت گرا است. امید به بهبود شرایط و دادن فرصتی دیگر نشان از مثبت اندیشی همسران تحت مطالعه نسبت به بحرانی است که برایشان پیش آمده است. امیدوار بودن و خوش بین بودن به آینده ناشی از وجود باورهای مثبت است که یکی از قابلیت های چنین زنان بخشنده ای به شمار می رود. حل مشکل از جمله موارد بسیار مهم به عنوان یکی از دلایل بخشش زنان بود که در مصاحبه های خود مطرح و بر آن تاکید داشتند. این یافته با توجه به نتایج تحقیق در زمینه مهارت های حل مسئله در بین زوجین و نقشی که می تواند در حل تعارض داشته باشد قابل توجه و تبیین است.

طباطبایی ندوشن (۱۳۹۱) به این نتیجه رسیدند که یادگیری مهارت های حل مسئله و حل تعارض، پیامدهای منفی اختلاف سلیقه و نظرات را کاهش می دهد. هوشمندی، احمدی و کیامنش (۲۰۱۸) در تحقیقات خود به این نتیجه رسیدند که علل اصلی تعارضات زناشویی از میان ۴۱ عامل عبارتند از: مشکلات مالی، درگیری خانواده و دیگران، خشونت فیزیکی و کلامی، ضعف مهارت های ارتباطی و حل مسئله و مشکلات جنسی. دومین مضمون فرعی به دست آمده در خصوص دلایل بخشش همسران «فشار روحی و روانی ها و پیامدهای منفی جدایی» بود. فرزندپروری پس از طلاق نیز از جمله عواملی است که در سلامت روانی کودکان مؤثر است. فرزند با کدام پدر و مادر زندگی می کند، اینکه آیا محل زندگی او پس از طلاق تغییر می کند یا خیر و وضعیت مالی و تحصیلی او چگونه خواهد بود، در سازگاری فرزند پس از طلاق نیز مؤثر است. تحقیقات نشان می دهد. افکار منفی و مخرب ناشی از جدایی در ذهن فردی که تصمیم به بخشش یا نبخشیدن همسرش دارد که با چالش خیانت همسرش مواجه است باعث ایجاد فشار روحی و روانی و اضطراب در او می شود. اضطراب احساس ناراحتی، نگرانی یا تنش است که فرد

1 Sternberg, R, J.

در پاسخ به یک موقعیت تهدیدآمیز یا فشار روحی و روانی زان نشان می دهد. افکاری مانند: آیا می توانم شخص دیگری را دوباره پیدا کنم؟ مردم در مورد من چه می گویند؟ من تمام زندگی ام را از دست دادم! اگر فرزندی داشته باشم برای آینده بچه ها آسیب هایی که به آنها وارد می شود نگران کننده و اضطراب آور خواهد بود. افکار منفی، اضطراب و فشار روحی و روانی پس از طلاق، روان فرد را آسیب پذیر می کند.

در واقع ارزیابی بسیار منفی جامعه از طلاق به ارزیابی منفی شخصیت زن و شوهر جدا شده نیز تعمیم می یابد. زنان مطلقه از طعنه ها و نگاه های کنجکاو دوستان، همسایه ها و آشنایان در امان نیستند. بنابراین در تبیین این یافته باید گفت که باورهای منفی جامعه نسبت به زنان مطلقه وجود دارد که در اظهارات زنان شرکت کننده به وضوح بیان شده است. تجربه زنان شرکت کننده در این تحقیق نشان می دهد که عدم پذیرش والدین در خصوص جدایی و طلاق و وجود اعتقادات والدین مانع بزرگی در تصمیم آنها به طلاق بوده است. البته اظهارات زنان حاکی از وجود سردرگمی و سلب آسایش و آرامش از آنان در زندگی مشترک و اجباری با والدین و عدم استقلال فکری و مالی و ترس از چنین مسائلی برای آنان است. پارک^۱ و لاد^۲، ۲۰۱۶، بر این باورند که عملکرد خانواده با ویژگی های سیستمیک خانواده مرتبط است که شامل توانایی خانواده برای سازگاری با تغییرات در طول زندگی، حل تعارضات، احترام به مرزهای افراد و همبستگی بین اعضا و خانواده است. اجرای مقررات حاکم بر آن، حفاظت از کل نهاد خانواده است (پارک و لاد، ۲۰۱۶). از سوی دیگر به نظر می رسد وجود دغدغه های مالی پس از طلاق به پایگاه اجتماعی و اقتصادی زنان و خانواده آنها بستگی دارد. زیرا برخی از شرکت کنندگان که خانه دار هستند دغدغه های مالی کمتری داشتند و دلایل دیگری نیز برای بخشش آنها وجود داشت که احتمالاً از حمایت مالی والدین خود برخوردار بوده اند یا غیر آن یا برخی دیگر که خود کارمند یا تورلیدر بوده اند و از موقعیت اجتماعی خود داشته اند و داشته اند. اقتصاد بهتر، دغدغه مالی نداشته اند که می تواند به دلیل پایگاه اجتماعی و اقتصادی آنها باشد. چهارمین موضوع فرعی به دست آمده در رابطه با دلایل بخشش همسران، «باورهای دینی» بود. به نظر می رسد نگرش های مذهبی از جمله عواملی است که بر نگرش زنانی که خیانت را تجربه کرده اند

1 Park, R.D.

2 Ladd, G.W.

تأثیر می‌گذارد. افراد مذهبی از قوانینی پیروی می‌کنند که مردم را به انجام وظایف خود تشویق می‌کند و آنها را از انجام تابوها منع می‌کند. هر چه افراد اعتقادات مذهبی قوی داشته باشند، عواطف مثبت و واکنش‌های مثبت بیشتری نشان می‌دهند و به مشکلات به عنوان یک پدیده مثبت نگاه می‌کنند و با ارتباط متقابل مناسب آن را حل می‌کنند. در نتیجه از رضایت بیشتری برخوردار می‌شوند. نگرش دینی نگرش نظام مند عقاید و اعمال نسبت به امور مقدس است. در پژوهش حاضر به این نتیجه رسیدیم که توبه عاملی است که موجب بخشش شوهر خاطی شده است. در تبیین این یافته باید اذعان داشت که اگر فردی دارای نگرش‌های دینی پایینی باشد، بر اساس توصیه‌های قرآن و کتب و روایات دینی نمی‌تواند شوهر خطاکار خود را ببخشد. اما با توجه به اظهارات شرکت‌کنندگان در تحقیق حاضر از جمله «توبه کرد و گفت حلال کن و من او را بخشیدم، حلال کردم چون تکرار نکرد و همه پشت سر او نماز خواندند» که حکایت از وجود نگرش مذهبی در شرکت‌کنندگان در روند بخشش نقش داشته است. همانطور که گفته شد، نگرش مذهبی از جمله عواملی است که بر نگرش زنان خیانت شده تأثیر می‌گذارد.

بر اساس سوال دوم «تغییر روابط زنان خیانت شده با شوهرانشان پس از گذشت شوهر چگونه بود؟» نتایج نشان داد که در این پژوهش، نتایج مربوط به کیفیت رابطه پس از بخشش نشان داد که سه عامل تجارب ناخوشایند پس از بخشش، تجربیات خوشایند پس از گذشت و چالش مستمر برای ترمیم رابطه، مهم و تأثیرگذار بوده است. بخشش همسران به طور کلی از نظر روانشناسی، خیانت زناشویی به مرور زمان از عشق و علاقه زوجین می‌کاهد و گاه به کلی از بین می‌رود و باعث بروز مشکلات روحی و روانی، تداوم روابط سرد و زیر پا گذاشتن عهد می‌شود که با احساس بیگانگی، بی‌علاقگی و بی‌تفاوتی زوجین به یکدیگر و جایگزینی عواطف منفی با احساسات مثبت. زنان شرکت‌کننده با وجود گذشت همسرانشان و گذشت زمان نتوانسته‌اند خاطره تلخ خیانت را از ذهن خود پاک کنند یا اثر آن را تعدیل کنند. البته خیانت در زندگی زناشویی موضوع کمی نیست. فرقی نمی‌کند که به زندگی با همسران ادامه دهید یا بعد از خیانت از خانه خارج شوید. در هر صورت اگر این خاطره از ذهن زنان آسیب دیده پاک نشود، آثار منفی برای آنها به جا می‌گذارد. اعتماد به نفس، از دست دادن زندگی فعلی، از دست دادن رویاها به دلیل یادآوری خیانت همسر، احساس گناه، عدم شناخت همسر و از دست دادن فعالیت حرفه

ای. یکی دیگر از یافته‌هایی که در این مطالعه به دست آمد، بی‌میلی جنسی زنان شرکت‌کننده در این مطالعه بود. چندین مطالعه این یافته را تایید می‌کند. یکی از مسائلی که باعث کاهش کیفیت رابطه مطلوب و تجربه ناخوشایند پس از بخشش در شرکت‌کنندگان زن شده است، احساس ناامنی است. از جمله مواردی که باعث کاهش کیفیت رابطه مساعد و تجربه ناخوشایند پس از بخشش در شرکت‌کنندگان زن شده است، احساس تنفر است. برای این مضمون همانطور که گفته شد ۲ مفهوم یا واحد معنایی شناسایی اشتباهات خود در رابطه (درس آموزشی) و احساس قدرت و آرامش در نتیجه بخشش شناسایی شد. زنان شرکت‌کننده در پژوهش حاضر مفهوم عبرت و تجربه از اتفاق تلخی را که با آن مواجه شده‌اند به عنوان متغیری خوشایند ذکر کرده‌اند. شرکت‌کننده شماره یک گفته است که "احساس می‌کنم به خودشناسی رسیده‌ام و می‌فهمم کارم چه اشکالی دارد." در توضیح این واقعیت که زنانی که شاهد خیانت بوده‌اند به عنوان یک تجربه به واقع نگاه می‌کنند، می‌توان ادعا کرد که آنها آگاهانه یا ناآگاهانه به جنبه عبرت گرفتن از خیانتی که دیده‌اند و از آن آموخته‌اند، نگاه کرده‌اند. به دنبال تبدیل تهدیدها به فرصت بوده‌اند. زیرا بیان شما موجب برکت و ثمرات ارزشمند زندگی می‌شود. استفاده حداکثری از نیروی انسانی و استعدادها و استفاده بهینه از سرمایه‌های زندگی برای شادی مستلزم عبرت گرفتن است. سومین موضوع فرعی که در رابطه با کیفیت رابطه پس از بخشش به دست آمد «چالش مستمر برای ترمیم رابطه» بود. برای این مضمون، همانطور که گفته شد، ۳ مفهوم یا واحد معنایی شناسایی شد: توجه و احترام بیشتر به جبران، تلاش برای بازگرداندن اعتماد برای جبران، و به یاد نیاموردن خیانت پس از گذشت. توجه و احترام بیشتر برای جبران خیانت زوجه از سوی شوهرانی که مورد عفو قرار گرفته و پشیمان شده‌اند، برای جلب بخشش زوجه معمولاً رفتارهایی از جمله رعایت شرایط تعیین شده از سوی زوجه، امتیاز دادن به آنها را شامل می‌شود. برای فرد خیانت‌شده، تلاش برای بهبود رابطه، جبران، اصلاح رفتار، تلاش برای به دست آوردن قلب زن، تمایل به بازگشت به زندگی، تلاش برای آرام کردن فرد به عنوان خیانت و اطمینان از عدم تکرار اشتباه تلقی می‌شود. از نظر موضوع چالش مربوط به ترمیم رابطه، نتایج نشان داد که به عقیده همسران شرکت‌کننده، شوهران برای به دست آوردن دل همسران خود دست به فعالیت‌های جبرانی زده‌اند و در این راستا تلاش کرده‌اند که برنده شوند. اعتماد همسران خود را به منظور ایجاد روابط

صمیمانه. یکی از سازوکارهایی که البته به شوهران خیانتکار هشدار داده می شود و با احساس ندامت پس از گذشت از سوی همسران خود برای جبران و کاهش درد و نگرانی همسران خود که معمولاً از آن استفاده می شود، تلاش برای فراموشی است. خاطره لحظه خیانت آنها می آورند.

چهار عامل کیفیت خوب رابطه، توانایی های زنان، فشار روحی و روانی و پیامدهای منفی جدایی و اعتقادات مذهبی در بخشش همسران مهم و تأثیرگذار بوده است. با مقایسه با سایر پژوهشها نتایج این پژوهش به نوعی با برخی پژوهش های مشابه (مرسلی و همکاران، ۱۳۹۷؛ مرسلی و همکاران، ۱۳۹۸؛ موتابی و همکاران، ۱۳۹۶؛ منصور و همکاران، ۱۳۹۳؛ چی، تانگ، ورتینگتون، چان، لی یم ولین، ۲۰۱۷؛ گاندرسون و فراری، ۲۰۰۸) همخوانی دارد.

اولین مضمون فرعی که در رابطه با دلایل بخشش همسران به دست آمد «کیفیت خوب رابطه» بود. یکی از موضوعاتی که برای زنان شرکت کننده در پژوهش حاضر حائز اهمیت بود، وجود پیامدهای منفی طلاق از بعد اجتماعی و خانوادگی و حفظ حرمت و اعتبار خانواده بود که مانع از تصمیم گیری آنها برای جدایی و ماندن در خانواده شد. ارتباط در روابط متقابل، زوجین رابطه خود را بر اساس سود و زیان ادامه می دهند که با توجه به پیامدهای طلاق در جامعه ما، ترجیح فرد خیانت شده این است که فرد خیانت شده را ببخشد و رابطه را ادامه دهد تا از خود، فرزندان و فرزندانشان محافظت کند. خانواده از پیامدهای طلاق. همچنین از نظر فرهنگی در کشورهای کمتر توسعه یافته ای مانند ایران که فرهنگ سازی مناسبی در خصوص طلاق وجود ندارد، زنان با مشکلات زیادی دست و پنجه نرم می کنند. در جوامع مردسالار، طلاق ننگ دختر و خانواده او محسوب می شود و برخی از خانواده ها پس از طلاق برای حفظ آبروی دختر خود از پذیرش دختر خود سرباز می زنند و حتی گاهی تهدید می کنند که در صورت طلاق به آنها آسیب می رساند. فقر فرهنگی باعث شده است که به زنان مطلقه به عنوان طعمه هایی نگاه شود که به راحتی وارد روابط جنسی می شوند. همین موضوع باعث شده است که این زنان بیش از دختران مجرد در معرض پیشنهادات بی شرمانه و تهاجم روحی و جسمی قرار گیرند. این موضوع یکی از تلخ ترین پیامدهای طلاق برای زنان مطلقه است و باعث می شود در محیط های کاری و دوستانه احساس ناامنی کنند. توبه عاملی بود که باعث گذشت شوهر از گناه شد. در تبیین این یافته باید اذعان داشت که اگر فردی دارای نگرش های دینی پایینی باشد، بر اساس توصیه های قرآن و کتب و

روایات دینی نمی تواند شوهر خطا کار خود را ببخشد. نتایج نشان داد که کیفیت رابطه بر سه عامل تجارب ناخوشایند پس از بخشش، تجربیات خوشایند پس از گذشت و چالش مستمر برای ترمیم رابطه در بخشش همسران مهم و تأثیر گذار بوده است.

نخستین محدودیت این پژوهش مربوط به قلمرو مکانی و زمانی مطالعه است. این مطالعه بر روی زنان بعد از خیانت همسر اجرا شد. لذا نمیتوان یافته های آن را به سایر اقشار و شهرهای دیگر تعمیم داد. در صورت تعمیم دهی باید جوانب احتیاط صورت گیرد. در این مطالعه یافته ها از طریق مصاحبه و به صورت خود گزارش دهی توسط شخص بدست آمده و مشخص نیست نتایج حاصل از مداخلات پژوهشی تا چه اندازه با رفتارهای واقعی در زندگی روزمره مرتبط است. بر اساس این محدودیت ها میتوان گفت این تحقیق بر روی زنان بعد از خیانت همسر در شهر تهران اجرا شد، پیشنهاد میشود که بر روی درمانگران و سایر افراد که قابلیت اجرا دارد، اجرا شود و با نتایج این تحقیق مقایسه گردد. با توجه به این که این پژوهش بصورت مصاحبه اجرا شده است، لذا جهت کسب نتایج دقیقتر پیشنهاد میشود ارتباط این متغیرها با بهره گیری از سایر روشها (همبستگی، رگرسیون، مدلیابی معادلات ساختاری و...) نیز اجرا شوند. به پژوهشگران پیشنهاد میشود که در آینده مطالعاتی را طرحریزی کنند که تأثیر طرحواره درمانی، درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد و بخشش در کنار متغیرهای مختلف دیگر مانند کیفیت زندگی، رضایت زناشویی، سازگاری زناشویی، تعارض زناشویی و شادکامی در سایر افراد مورد بررسی قرار گیرد تا از این طریق دانش منسجمی در خصوص متغیرهای ذکر شده و روابط این سازه ها با سایر سازه ها که قابلیت بیشتری در برنامه ریزی های مربوطه دارد، حاصل شود. همچنین پیشنهاد می شود، برنامه هایی از قبیل سخنرانی، برگزاری کارگاه و جلسات آموزش ویژه درمان به روش های طرحواره درمانی و درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد میتواند اثر گذار باشد. با توجه به اهمیت درمانهای طرحواره درمانی و درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد در ارتقای بخشش زنان بعد از خیانت همسر، پیشنهاد میشود در رسانه های آموزشی، اجتماعی و ارتباطی به اصول و تکنیک های طرحواره درمانی و درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد پرداخته شود و به عنوان یک حرکت ملی به آن نگرسته شود تا عموم مردم بخصوص افراد مختلف از جمله مشاوران، روانشناسان و درمانگران، تغییرات لازم را در خود به وجود آورند.

منابع

آسایش، محمدحسن؛ فرحبخش، کیومرث، دلاور، علی و سلیمی بجستانی، حسین (۱۳۹۷). تجارب و واکنش های شناختی زنان آسیب دیده از بی وفایی همسر: یک مطالعه پدیدارشناختی. *مجله تحقیقات کیفی در علوم سلامت*، ۷(۲)، ۲۱۴-۲۲۹.

<https://sid.ir/paper/215423/fa>

استرنبرگ، رابرت جی (۱۳۹۶). *قصه عشق*، ترجمه علی اصغر بهرامی، چاپ هفتم، تهران: جوانه رشد. اصلانی، خالد؛ امان الهی، عباس؛ دهقانی، مصطفی؛ رجبی، غلامرضا. (۱۳۹۸). اثربخشی زوج درمانی متمرکز بر هیجان مبتنی بر مدل درمان آسیب دلبستگی بر بخشش در زندهای آسیب دیده از خیانت زناشویی، مشاوره روان درمانی خانواده. ۲۶. ۱۴۴-۱۶۰.

https://fcp.uok.ac.ir/article_61447.html#:~:text=DOI.ORG/10.34785/J015.2019.009

افشاری کاشانیان، امید، زهراکار، کیانوش، محسن زاده، فرشاد، و تاجیک اسماعیلی، عزیزالله. (۱۳۹۸). شناسایی عوامل زمینه ساز خیانت زناشویی در زنان. *فصلنامه علمی پژوهش های مشاوره*، ۷۱(۱۸)، ۱۵۴-۱۲۱.

<http://dx.doi.org/10.29252/jcr.18.71.121>

امینی ها، آزاده؛ فرح بخش، کیومرث و اسمعیلی، معصومه (۱۳۹۴). تفحص کیفی در واکنش همسران به افشای خیانت زناشویی. *مشاوره و روان درمانی خانواده*، ۵(۳)، ۹۲-۷۲. <https://sid.ir/paper/512486/fa>. بشرپور، سجاد، نریمانی، محمد، قمری گیوی، حسین، ابولقاسمی، عباس، و مولوی، پرویز. (۱۳۹۰). اثر درمان پردازش شناختی و پردازش مجدد هولوگرافی در کاهش شناخت پس از ضربه در دانش آموزان در معرض تروما. *مجله ایرانی روانپزشکی*، ۴(۶)، ۱۴۴-۱۳۸.

<http://ijps.tums.ac.ir/index.php/ijps/article/view/167>

بشرپور، سجاد. (۱۳۹۱). اثربخشی پردازش شناختی بر بهبود علائم پس آسیبی، کیفیت زندگی، عزت نفس و رضایت زناشویی زنان مواجه شده با خیانت زناشویی. *فصلنامه مشاوره و روان درمانی خانواده*، ۲، ۱۹۳-۲۰۸.

<https://dori.net/dor/20.1001.1.22516654.1391.2.2.4.1>

بهمنش، فرشته، رضایی، ملیحه (۱۳۹۹). تبیین درک و تجربه زنان متأهل از روابط فرازناشویی: یک مطالعه کیفی.

<https://sid.ir/paper/412889/fa>. ۲۷-۱۶، ۴(۲)، ۱۶-۲۷.

توسلی، غلامعباس. (۱۳۸۰). نظریه های جامعه شناسی. تهران: انتشارات سمت.

جعفری لنگرودی، محمد جعفر. (۱۳۸۰). *ترمینولوژی حقوق*. تهران: گنج دانش.

حاجیان، بهجت و عنایت، حلیمه. (۱۳۹۴). عوامل مرتبط با اعتماد به عدم خیانت همسر مورد مطالعه: مردان و زنان متأهل شهر اصفهان. *جامعه شناسی کاربردی*، ۲۶(۴)، ۸۶-۶۹.

<https://dori.net/dor/20.1001.1.20085745.1394.26.4.4.4>

حبیبی عسگرآباد، مجتبی، و حاجی حیدری، زهرا. (۱۳۹۴). علل خیانت زناشویی از دیدگاه زوجین مراجعه کننده به دادگاه خانواده، یک مطالعه کیفی. *خانواده پژوهی*، ۴۲(۱۱)، ۱۸۶-۱۶۵.

<https://sid.ir/paper/122542/fa>

خادمی، علی و صادقیان، مرجان (۱۳۹۰). بررسی معیارهای همسرگزینی بر حسب ویژگیهای شخصیت در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی یزد در سال ۹۰-۹۱. *زن و مطالعات خانواده*، ۱۷(۵)، ۶۷-۹۰.

https://jwsf.tabriz.iau.ir/article_519948.html

دهقانی، مصطفی و اصلانی، خالد (۱۳۹۹). مقایسه اثربخشی زوج‌درمانی مبتنی بر مدل درمان جراحی دل بستگی با زوج درمانی یکپارچه نگر بر بخشش در زنان آسیب دیده از خیانت زناشویی. *روانشناسی کاربردی*، ۲(۱۴۹)، ۱۴۷-۱۷۱.

<https://doi.org/10.52547/apsy.14.2.147>

خجسته مهر، رضا و ذبیح اله عباس پور (۱۳۹۳). شناسایی دلایل طلاق زنان در گروه‌های قومی شهرستان اهواز، اولین کنگره ملی روانشناسی خانواده گامی در ترسیم الگوی مطلوب خانواده.

ذال، بهناز، عرب، علی، و ثناگوی محرز، غلامرضا. (۱۳۹۹). مقایسه اثربخشی آموزش بخشش و آموزش شفقت به خود بر تعارضات زناشویی زنان زخم خورده از خیانت زناشویی. *مجله مطالعات ناتوانی*، ۱۹۲(۱۰)، ۱-۷.

<http://jdisabilstud.org/article-1-2181-fa.html>

محسن زاده، فرشاد، محمد نظری، علی، عارفی، مختار (۱۳۹۰). مطالعه کیفی عوامل نارضایتی زناشویی و اقدام به طلاق (مطالعه موردی شهر کرمانشاه). *مطالعات راهبردی زنان*. ۵۳، ۴۲-۷.

<https://dori.net/dor/20.1001.1.20082827.1390.14.53.2.8>

رفیع پور، فرامرز (۱۳۸۷). آنومی یا آشفتگی اجتماعی: پژوهشی در زمینه پتانسیل آنومی در شهر تهران. تهران: سروش (انتشارات صدا و سیما).

سودانی، منصور، کریمی، جواد، مهرابی زاده هنرمند، مهناز، نیسی، عبدالکاسم. (۱۳۹۱). اثربخشی زوج درمانی هیجان مدار بر کاهش آسیب های ناشی از خیانت همسر. *تحقیقات علوم رفتاری*، ۱۰(۴)، ۲۵۸.

<https://sid.ir/paper/106473/fa>

شعاع کاظمی، مهرانگیز و مؤمنی جاوید، مهرآور (۱۳۹۱). آسیب های اجتماعی (نو پدید): با تأکید بر تئوری های زیر بنایی و راهکارهای مقابله ای. تهران: انتشارات آوای نور.

عیسی نژاد، امید و باری، آرزو (۱۳۹۵). پدیدارشناسی روش های توجیه خیانت: ساز و یارهای رویارویی با ناهماهنگی های شناختی در روابط فرازناشویی. *مجله مشاوره و روان درمانی خانواده*، ۶(۲)، ۱۸۹-۲۰۷.

<https://sid.ir/paper/201730/fa>

غفرالهی، الهام، اعتمادی، عذرا، یوسفی، زهرا، عابدی، محمدرضا، و ترکان، هاجر. (۱۳۹۹). اثربخشی زوج درمانی هیجان مدار بر دلزدگی زناشویی و بخشودگی زنان متأهل عهدشکن مجازی. *مجله مطالعات ناتوانی*، ۱۰(۱۸۹)، <https://sid.ir/paper/952578/fa>.

فتحی آشتیانی، علی و احمدی، خدابخش (۱۳۸۳). بررسی ازدواج های موفق و ناموفق در بین دانشجویان دانشور رفتار، ۷(۱۱)، ۹-۱۶. <https://sid.ir/paper/46285/fa>.

کیخا، ا. (۱۳۹۵). روان شناسی خیانت های زناشویی. انتشارات جاودان خرد.

- گلسر، ویلیام و گلسر، کارلین (۱۹۹۵). ازدواج بدون شکست. ترجمه صاحبی، علی (۱۳۹۶). تهران: انتشارات سایه سخن.
- قاصدی، مسعود. (۱۳۹۸). اثربخشی شناخت درمانی مبتنی بر ذهن آگاهی در زنان آسیب دیده از خیانت همسر بر تنظیم هیجانی، بخشش و صمیمت زناشویی. *مجله روان شناسی اجتماعی*، ۵۲(۱۳)، ۵۰-۴۱.
- <https://dori.net/dor/20.1001.1.23455098.1398.7.52.5.5>
- محمودی، غلامرضا و حافظ الکتب، لیلی (۱۳۸۹). رابطه سبک های عشق ورزی و رضایتمندی زناشویی. *تحقیقات روانشناختی*، ۶(۲)، ۱۱۴-۱۰۱. <https://sid.ir/paper/452686/fa>
- مرادی، آسیه، یزدانبخش، کامران، و بساطی، آریتا. (۱۳۹۵). پیش بینی تعارض زناشویی براساس روان بنه‌ها، سبک‌های دلبستگی و بخشودگی. *مجله علوم روانشناختی*، ۱۵(۶۰)، ۵۳۱-۵۱۸.
- <http://dori.net/dor/20.1001.1.17357462.1395.15.60.7.5>
- مرسلی، زهرا؛ موتابی، فرشته و صادقی، منصوره‌السادات (۱۳۹۸). بخشودگی خیانت و عوامل مؤثر بر آن. *مجله رویش روانشناسی*، ۴(۸)، ۱۸۴-۱۷۷. <http://dori.net/dor/20.1001.1.2383353.1398.8.4.15.7>
- مطهری، مرتضی (۱۳۷۱). *تعلیم و تربیت در اسلام*. تهران: انتشارات نوروزی.
- هوشمندی، رودابه، احمدی، خدابخش، و کیامنش، علیرضا. (۱۳۹۸). تحلیلی بر علل تعارضات زناشویی در دو دهه اخیر (یک مرور نظامند). *علم روانشناختی*، ۱۸(۷۳)، ۸۱۳-۸۰۱.
- <http://dori.net/dor/20.1001.1.17357462.1398.18.79.8.5>
- طباطبایی ندوشن، سیده مریم (۱۳۹۱). رسانه ملی و مهارت‌های ارتباطی همسران. *رسانه و خانواده*، ۱. ۹۴-۱۱۲.
- <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/90056>
- Alipour, S., Ezazi Bojnourdi, E., Honarmand Dorbadam, M., Moosavi, S., & DashtBozorgi, Z. (2018). Effectiveness of Imago Therapy Training on perspective taking and forgiveness in females damaged by marital infidelity. *Journal of Health Promotion Management*, 6(6), 46-52. <http://jhpm.ir/article-1-775-en.html>
- Al-Samkari, H., van Beers, E. J., Morton, D. H., Eber, S. W., Chonat, S., Kuo, K. H., & Grace, R. F. (2022). Health-related quality of life and fatigue in children and adults with pyruvate kinase deficiency. *BloodAdvances*, 6(6), 1844-1853. <https://doi.org/10.1182/bloodadvances.2021004675>
- Asselmann, E., & Specht, J. (2023). Baby bliss: Longitudinal evidence for set-point theory around childbirth for cognitive and affective well-being. *Emotion*. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/emo0001217>
- Beltrán-Morillas, A. M., Valor-Segura, I., & Expósito, F. (2019). Unforgiveness motivations in romantic relationships experiencing infidelity: negative affect and anxious attachment to the partner as predictors. *Frontiers in Psychology*, 10, 434. <https://psycnet.apa.org/doi/10.3389/fpsyg.2019.00434>
- Bendixen, M., Kennair, L. E. O., & Grøntvedt, T. V. (2018). Forgiving the unforgivable: Couples' forgiveness and expected forgiveness of emotional and sexual infidelity from an error management theory perspective. *Evolutionary Behavioral Sciences*, 12(4), 322. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/ebc0000110>

- Brimhall, A., Wampler, K., & Kimball, T. (2008). Learning from the past, altering the future: A tentative theory of the effect of past relationships on couples who remarry. *Family process*, 47(3), 373-387. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1545-5300.2008.00259.x>
- Chi, P., Tang, Y., Worthington, E. L., Chan, C. L., Lam, D. O., & Lin, X. (2019). Intrapersonal and interpersonal facilitators of forgiveness following spousal infidelity: A stress and coping perspective. *Journal of clinical psychology*, 75(10), 1896-1915. <https://doi.org/10.1002/jclp.22825>
- Ducharme, J. K., & Kollar, M. M. (2012). Does the "marriage benefit" extend to same-sex union? Evidence from a sample of married lesbian couples in Massachusetts. *Journal of homosexuality*, 59(4), 580-591. <https://doi.org/10.7895%2Fjadr.267>
- Fife, S. T., Weeks, G. R., & Stellberg-Filbert, J. (2013). Facilitating forgiveness in the treatment of infidelity: An interpersonal model. *Journal of Family Therapy*, 35(4), 343-367. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6427.2011.00561.x>
- Fuchshuber, J., Hiebler-Ragger, M., Kresse, A., Kapfhammer, H.-P., & Unterrainer, H. F. (2019). The influence of attachment styles and personality organization on emotional functioning after childhood trauma. *Frontiers in Psychiatry*, 10, Article 643. <https://doi.org/10.3389%2Ffpsyt.2019.00643>
- Girard A, Connor JJ, Woolley SR. An Exploratory Study of the Role of Infidelity Typologies in Predicting Attachment Anxiety and Avoidance. *J Marital Fam Ther*. 2020 Jan;46(1):124-134. <https://doi.org/10.1111/jmft.12371>
- Hallich, O. (2022). The Dark Side of Forgiveness. In *Conflict and Resolution: The Ethics of Forgiveness, Revenge, and Punishment* (pp. 165-187). <http://dx.doi.org/10.1080/17400201.2023.2193010>
- Hawkins, A. J., Willoughby, B. J., & Doherty, W. J. (2012). Reasons for divorce and openness to marital reconciliation. *Journal of Divorce & Remarriage*, 53(6), 453-463. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/10502556.2012.682898>
- Hendricks, J. J., Chelladurai, J. M., Marks, L. D., Dollahite, D. C., Kelley, H. H., & Rose, A. H. (2022). Exploring personal and relational motivations and processes of forgiveness in religious families. *Family Relations*. <http://dx.doi.org/10.1111/fare.12733>
- Holt R, Kornhaber R, Kwiet J, Rogers V, Shaw J, Law McLean L. Insecure adult attachment style is associated with elevated psychological symptoms in early adjustment to severe burn: A cross sectional study. <https://doi.org/10.1016/j.burns.2019.03.011>
- Lasmiyatun, E., Firmanilah, F. F., & Putra, H. (2021). Forgiveness of a husband to a wife who commits an affair. *European Journal of Psychological Research*, 8(2). <https://doi.org/10.24854/jpu68>
- Lavin R, Bucci S, Varese F, Berry K. The relationship between insecure attachment and paranoia in psychosis: A systematic literature review. *Br J Clin Psychol*. 2020 Mar;59(1):39-65. <https://doi.org/10.1111/bjc.12231>
- Li M, Mobley WH, Kelly A. Linking personality to cultural intelligence: an interactive effect of openness and agreeableness. *Personality and Individual Differences*. 2016; 89:105-10. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.09.050>
- Li X, Zhou N, Fang X, & Cao H. Marital conflict resolution and marital reflection in Chinese marriage: Integrating variable - centered and person- centered approaches. *Marriage & Family Review* 2020;56(4):369-389. <http://dx.doi.org/10.1080/01494929.2020.1712575>
- Lim BH, Hodges MA, & Lilly MM. The differential effects of insecure attachment on post-traumatic stress: A systematic review of external findings and explanatory mechanisms. *Trauma, Violence, & Abuse* 2020;21(5). <https://doi.org/10.1177/1524838018815136>

- Mahdyzadeh, F., & Darekordi, A. (2020). The relationship between early maladaptive schemas and attitude to meta - marriage relationships with mediating dimensions of mindfulness in order to present the model. *Journal of Psychological Sciences*, 19(87), 383-389. <https://doi.org/10.29252/psychosci.19.87.383>
- Mason, C., & Dougherty, M. (2022). Is forgiveness openness to reconciliation?. *Inquiry*, 1-9. <https://doi.org/10.1080/0020174X.2022.2080108>
- Ma, H. K. (2012). Social competence as a positive youth development construct: a conceptual review. *Scientific World Journal*, 12(3): 867- 874. <https://doi.org/10.1100/2012/287472>
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2019). Attachment orientations and emotion regulation. *Current Opinion in Psychology*, 25, 6-10. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.copsyc.2018.02.006>
- M. Mikulincer et al. (2003). The attachment behavioral system in adulthood: activation, psychodynamics, and interpersonal processes. [https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/S0065-2601\(03\)01002-5](https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/S0065-2601(03)01002-5)
- Nikpour, F., Khalatbari, J., Rezaee, O., & Jomehri, F. (2021). The comparing effectiveness of schema therapy and acceptance/commitment therapy on forgiveness among divorced women. *Journal of Psychological Sciences*, 20(100), 597-607. <http://psychologicalscience.ir/article-1-983-en.html>
- Parker, M. L., & Campbell, K. (2017). Infidelity and attachment: The moderating role of race/ethnicity. *Contemporary Family Therapy*, 39, 172-183. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10591-017-9415-0>
- Parke, R. D., & Ladd, G. W. (2016). Family-peer relationships. Modes of linkage. <https://www.amazon.com/Family-Peer-Relationships-Ross-D-Parke/dp/1138649260>
- Peluso, P. R. (2007). *Infidelity: A practitioner's guide to working with couples in crisis*. Routledge publisher. <https://www.amazon.com/Infidelity-Practitioners-Working-Routledge-Counseling/dp/0415953901>
- Raftar Aliabadi MR, & Shareh H.(2022). Mindfulness-based schema therapy and forgiveness therapy among women affected by infidelity: A randomized clinical trial. *Psychotherapy Research*; 32(1): <https://doi.org/10.1080/10503307.2021.1913294>
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological review*, 93(2), 119. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0033-295X.93.2.119>